

Wielisława Warzywoda-Kruszyńska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5775-5525>

Uniwersytet Łódzki

Krzysztof Frysztacki (red.),
PRACA SOCJALNA. Trzydzieści wykładów,
Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019

„PRACA SOCJALNA. Trzydzieści wykładów” jest studium wyjątkowym w polskiej literaturze przedmiotu, o szczególnej treści oraz wymowie, odnoszącym się do dyscypliny, która z pewnością warta jest takiego opracowania. Na szczególne podkreślenie zasługuje bogactwo zawartych w nim wątków oraz kierunków analizy. Jest to praca zbiorowa o bezprecedensowej obecności znanych autorek i autorów reprezentujących różne środowiska naukowe, co ukazuje rosnącą personalną złożoność i współpracę. Praca socjalna w Polsce rozwijana jest w różnych ośrodkach i w ramach różnych kierunków, co znajduje wyraźne odzwierciedlenie w tym studium.

Recenzowane studium charakteryzuje się dwiema pozornie przeciwstawnymi cechami:

- z jednej strony, odzwierciedla podstawową właściwość pracy socjalnej, jaką jest **wielowątkowość**. Praca socjalna od samego początku, a obecnie mocniej niż kiedykolwiek wcześniej, odznacza się wielością i różnorodnością adresatów, co po części wynika ze złożoności „materii”, czyli zróżnicowania zbiorowości, w których jest (powinna być) realizowana, a po części z wyjątkowo mocnego wpływu interdyscyplinarności, czyli odwoływania się do ustaleń różnych nauk społecznych, wyznaczających sposoby realizowania tej usługi społecznej.
- Z drugiej strony — **oddaje swoistą treść pracy socjalnej** jako dyscypliny teoretyczno-praktycznej na tle innych dyscyplin. Praca socjalna jest **dyscypliną akademicką**, przygotowującą do profesjonalnego działania na rzecz i z jednostkami, grupami i zbioro-

wościami potrzebującymi wsparcia oraz **samymi takimi działaniami realizowanymi w interakcji** z adresatami pomocy i ich otoczeniem, także instytucjonalnym.

Obydwie wyżej wymienione cechy zostały uwzględnione w recenzowanym tomie, co stanowi o jego wyjątkowości w polskiej literaturze przedmiotu, będąc równocześnie rezultatem procesów zachodzących w nauce i opierającej się na niej praktyce socjalnej.

Minione dziesięciolecie zarówno w literaturze światowej, jak i w polskiej literaturze przedmiotu, były czasem ukazującym nakładanie się czynników składających się na wieloaspektowość pracy socjalnej, zarówno jeśli chodzi o leżące u jej podstaw koncepcje teoretyczne, jak i różnicowanie się zbiorowości, będących adresatem działań pracowników socjalnych oraz stosowanych przez nich praktyk. Skutkiem tego było upowszechnienie się przekonania o wzrastającym znaczeniu podstawy teoretycznej, podejmowanie wzrastającej liczby badań oraz wypracowywanie nowych podejść praktycznych. Poszukiwania w tym zakresie realizowane były w ramach dwóch nurtów. Pierwszy prowadził do wykształcania się autonomicznej problematyki socjalnej jako rezultatu twórczego wykorzystania interdyscyplinarności w podejściach do pracy socjalnej. Drugi — wyrażał się we wzmożonej dyskusji na temat pierwiastków składających się na pracę socjalną jako taką, w pozytywnym rozwijaniu tego, co skądinąd jest wewnątrznie zróżnicowane, ponieważ praca socjalna taka po prostu jest — i w tym wyraża się jej istota.

Podkreślam to, ponieważ recenzowane studium wyraźnie odzwierciedla oba nurty poszukiwań, analizy i interpretacji. Z jednej strony stanowi ono wyjątkowe w polskiej literaturze przedmiotu potwierdzenie faktu, że reprezentanci różnych dyscyplin niejako „spotykają się” w obszarze pracy socjalnej, wypełniając go właściwymi dla tych dyscyplin podejściami. Z drugiej strony, tak rozwijana dyskusja prowadzi do wykształcania się pracy socjalnej *per se*, co w tym studium również znalazło wyraźne potwierdzenie.

Moja bardzo wysoka ocena tego tematu wynika z:

1. **bardzo trafnego wyboru redaktora tomu**, który jest prekursorem w Polsce kierunku studiów kształcącego pracowników socjalnych i autorem książek, wchodzących w skład kanonu lektur dotyczących pracy socjalnej. Bez wątplenia jest postacią pierwszoplanową w polskiej pracy socjalnej i niekwestionowanym autorytetem w tej dziedzinie;
2. **założonych (i zrealizowanych) celów tej publikacji**, którymi są:
  - zarysowanie kontekstów pracy socjalnej i jej co najmniej wybranych składników,
  - „prześwietlenie” problematyki pracy socjalnej w złożonym układzie tego, co składa się na tę problematykę,
  - wzbudzenie zainteresowania potencjalnych odbiorców poprzez trafne podjęcie omawianych zagadnień i sposób ich prezentacji;
3. **doboru autorów poszczególnych rozdziałów**, którzy reprezentują zarówno wiodące uniwersytety (UJ, UW, UŁ, UAM, UMK), jak i mniejsze ośrodki akademickie. Wśród nich są czołowe postaci z kręgu badaczy poświęcających swą aktywność naukową pracy socjalnej, ale również przedstawicielki i przedstawiciele młodszej generacji. Ten fakt ma ważne znaczenie dla wzmocnienia poczucia wspólnoty osób zajmujących się pracą socjalną, co przekłada się na kształtowanie się tożsamości dyscypliny;

4. **zastosowanej struktury tomu**, którą tworzą fundamenty, następnie uwarunkowania i konteksty, od problemów społecznych do pracy socjalnej, metody działania w pracy socjalnej i ich właściwości, praca socjalna w procesie profesjonalizacji, wreszcie część finalna, której nadano tytuł „Kontrapunkty”, co traktuję jako szczególnego rodzaju postscriptum do właściwych rozdziałów. Ta struktura ma oczywiście autorski charakter. Uważam, że trafnie odzwierciedla możliwość uchwycenia kontekstów niejako otaczających pracę socjalną i tych elementów składowych, które są jej „wewnętrznym” wyposażeniem. Taka struktura zapewnia realizację celów tego tomu i odpowiada charakterowi rozdziałów — wykładów;
5. **nadania rozdziałom stylu quasi wykładowego**, narzucającego bliską relację między autorem a odbiorcą/cami. Zaznaczenie już w tytule książki, że czytelnik ma do czynienia z „wykładami”, podkreśla autorski, bardzo zindywidualizowany charakter poszczególnych rozdziałów. Od pierwszego wykładu począwszy, mówiącego o sensie i istocie pracy socjalnej, aż do ostatniego właściwego wykładu, skoncentrowanego na międzynarodowej perspektywie porównawczej w pracy socjalnej, mamy do czynienia z rozważaniami, których autorski, niepowtarzalny aspekt nie ulega wątpliwości. W każdym z nich zawarty jest przedmiot będący hasłem wywoławczym oraz oczywiście powiązana z nim dominująca myśl będąca linią przewodnią — sygnałem pod adresem odbiorcy. Jeśli chodzi o przedmioty — desygnaty poszczególnych rozważań, mają one zasadniczo dwojaki charakter: ściślej empiryczny, jak w przypadku „Eksperymentu Liskowskiego”, oraz będący raczej problemem do rozwiązania, czego przykładem jest analiza praktyki pracy socjalnej oraz polityki publicznej *opartej na dowodach*. Współwystępowanie tych zasad postępowania potwierdza zarówno przedmiotową, w sensie skupienia się na poszczególnych zjawiskach, jak i problemową, w sensie rozwiązywania pewnych zagadnień, stroną tego dzieła.

Zamierzona indywidualizacja tekstów powoduje, że rozdziały różnią się, zarówno gdy chodzi o formę, jak i o prezentowane treści. Różnice te są nieuchronne, a nawet, w pewnym stopniu, wzmagające atrakcyjność tego studium.